

HEIDEGGER İLE BİR-ARADA

EDİTÖRLER

A. KADİR ÇÜÇEN

ÇİÇDEM YILDIZDÖKEN

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0428
Felsefe: 039

HEIDEGGER İLE BİR-ARADA

Editörler
A. Kadir Çüçen
Çiğdem Yıldızdöken

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Kitap Editörü
M. Halit Çelikyön

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Son Okuma
Büşranur Hazar

VakıfBank Kùltür Yayınları

İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No: 7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2025

ISBN 978-625-5848-29-1

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul
Tel: 0212 412 1700
www.mega.com.tr - info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Eylül 2025

HEIDEGGER İLE BİR-ARADA

EDİTÖRLER

A. KADİR ÇÜÇEN

ÇİĞDEM YILDIZDÖKEN

A. KADİR ÇÜÇEN

Erzurum'da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini İzmit'te tamamladı. 1985 yılında Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Felsefe Bölümü'nü bitirdikten sonra Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını Amerika Birleşik Devletleri'nde tamamladı. Doktora çalışmasını Alman felsefeci Martin Heidegger'in varlık kuramı üzerinde yaptı. *Mantık, Martin Heidegger: Varlık ve Zaman, Felsefeye Giriş, Bilgi Felsefesi, Klasik Mantık, Orta Çağ ve Rönesans'ta Felsefe, Varlık Felsefesi, Bilim Felsefesine Giriş ve İnsan Hakları* adlı kitaplarının yanı sıra birçok edit kitap ve akademik makalesi bulunmaktadır. Uludağ Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

ÇİĞDEM YILDIZDÖKEN

2005 yılında İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde lisans derecesini aldıktan sonra aynı üniversitede Eski Yunan Dili ve Edebiyatı bölümünü 2007 yılında bitirdi. Yüksek Lisansını İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde "Platon'da Demokratia Kavramı" başlıklı teziyle, Doktorasını ise Uludağ Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde "Martin Heidegger'de Varlığın Zamansal Serimlenişi" başlıklı teziyle tamamladı. İnönü Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. *Platon'da Demokratia Kavramı* başlıklı kitabının yanında Çağdaş Düşünce ve Postkolonyalizm alanında çok sayıda makale ve kitap bölümü kaleme almıştır.

*Önay Sözer Anısına
Hürmetle*

İÇİNDEKİLER

Sunuş	9
BİRİNCİ KISIM	
BİR-ARADA	
1. BÖLÜM	
Martin Heidegger’de Arada Varoluş ve Ara-Zaman Önay Sözer	27
2. BÖLÜM	
Martin Heidegger ve Antisemitizm Yusuf M. Örnek	43
3. BÖLÜM	
<i>Beiträge Zur Philosophie</i> Nami Başer	101
4. BÖLÜM	
Heidegger’de Klasik Tekhne ve Modern Teknik Saygın Günenç	129
5. BÖLÜM	
Heidegger’de Dörtlü Yol Açışın Somutlaşması Olarak “Şey” Saygın Günenç	151
6. BÖLÜM	
Sanat Hakikat’en Nedir? Zeynep Münteha Kot	165
7. BÖLÜM	
Heidegger’de Varlığın Fenomenolojiyle Temellendirilmesi: Fenomenolojik Ontoloji Hüseyin Aydoğdu	193
8. BÖLÜM	
Tekniğin Gölgesindeki Varoluşumuz: M. Heidegger Nurhayat Çalışkan Akçetin	229

9. BÖLÜM

Poiesis Olarak *Dasein*: Heidegger Felsefesinde *Poiesis* Kavramının Yeniden Yorumlanması 263
Belgin Kurzweg

İKİNCİ KISIM

BİRLİKTE

1. BÖLÜM

Heidegger'den Husserl'e 307
Önay Sözer

2. BÖLÜM

Olay ve Belirlenimsizlik: Husserl'den Heidegger'e Bir Hareket Zemini Olarak
Fenomenoloji 313
Sanem Yazıcıoğlu

3. BÖLÜM

Varlığı Nasıl Anlamalı? Heidegger ile Levinas'ı Birlikte-Okumak 327
Özkan Gözel

4. BÖLÜM

Kant ve Heidegger 339
Kaan H. Ökten

5. BÖLÜM

Heidegger ve Derrida İlişkisi Bağlamında Destrüksiyondan Dekonstrüksiyona 347
Kasım Küçükcalp

6. BÖLÜM

Heidegger ve Aşkınsal İmgelemin İçsel Zaman Karakteri:
Apprehension, Reproduktion, Recognition 361
Zehragül Aşkın

7. BÖLÜM

Heidegger ve Adorno'da Teknoloji Sorunu 383
Zehragül Aşkın
Feyruze Cılız

SUNUŞ

Heidegger ile Bir-Arada adlı bu çalışma, Heidegger metinlerinden hareketle, Heidegger felsefesini anlama ve değerlendirme, ele alınan meseleler eşliğinde çağdaş düşüncedeki problemleri yeniden düşünme, Türk düşüncesine katkıda bulunma ve yeni yapılacak Heidegger ve Çağdaş Felsefe araştırmalarına ufuk açma gayesi içermektedir. Bu önem ve ihtiyatla çalışmamız, Heidegger araştırmacıları tarafından yazılan kitap bölümleriyle “Bir-Arada ve Birlikte” olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. “Bir-Arada” kısmındaki araştırmalar Heidegger felsefesinin kendi içindeki meselelerinden oluşmaktayken, ikinci kısım olan “Birlikte”de Heidegger felsefesinin ilgili filozoflarla olan mütalaası yapılmaktadır.

Bu bağlamda dokuz bölümden oluşan ilk kısmın birinci bölümünde, Türkiye Heidegger Topluluğu’nun kuruluşundan itibaren büyük emekler vermiş olan onursal üyemiz merhum Önay Sözer’in “M. Heidegger’de Arada Varoluş ve Ara-Zaman” başlıklı çalışması, ikinci bölümde Yusuf Örnek’in “Martin Heidegger ve Antisemitizm”i, üçüncü bölümde “Beiträge zur Philosophie” başlıklı çalışması, dördüncü ve beşinci bölümlerde Saygın Günenç’in “Heidegger’de Klasik *Tekhnē* ve Modern Teknik” ile “Heidegger’de Dörtlü Yol Açışın Somutlaşması Olarak Şey” başlıklı çalışmaları, altıncı bölümde Zeynep Müntehe Kot’un “Sanat Hakikat’den Nedir?” başlıklı çalışması, yedinci bölümde Hüseyin Aydoğdu’nun “Heidegger’de Varlığın Fenomenolojiyle Temellendirilmesi: Fenomenolojik Ontoloji”si, sekizinci bölümde Nurhayat Çalışkan Akçetin’in “Tekniğin Gölgesindeki Varoluşumuz: M. Heidegger”i ve dokuzuncu bölümde Belgin Kurzweg’in “*Poiesis* olarak Dasein: Heidegger Felsefesi”nde *Poiesis* Kavramının Yeniden Yorumlanma”sı yer almaktadır.

İkinci kısım olan “Birlikte” ise yedi bölümle bir araya gelmektedir. Birinci bölümde Önay Sözer’in 2022 yılında Kapadokya Sinasos’ta gerçekleştirdiğimiz özel toplantımız olan “Fenomenoloji ve Heidegger” başlıklı çalıştaydaki “Husserl’den Heidegger’e” başlıklı çalışması, ikinci bölümde Sanem Yazıcıoğlu’nun “Olay ve Belirlenimsizlik. Husserl’den Heidegger’e Bir Hareket Zemini Olarak Fenomenoloji”si, üçüncü bölümde Özkan Gözel’in “Varlığı Nasıl Anlamalı? Heidegger ile Levinas’ı Birlikte-Okumak” adlı çalışması, dördüncü bölümde Kaan Harun Ökten’in “Kant ve Heidegger”i, beşinci bölümde Kasım Küçükalp’in “Heidegger ve Derrida İlişkisi Bağlamında Destrüksiyondan Dekonstrüksiyona”sı, altıncı bölümde Zehragül Aşkın’ın, “Heidegger ve Aşkınsal İmgelemin İçsel Zaman Karakteri: *Apprehensi-*

on, *Reproduktion, Recognition*” başlıklı çalışması ve yedinci bölümde Zehragül Aşkın ve Feyruze Cılız’ın “Heidegger ve Adorno’da Teknoloji Sorunu” adlı çalışmaları yer almaktadır.

Alanında her biri uzman olan hocalarımızın katkıları eşliğinde oluşturulan bu çalışmada her bir yazara ve yazıların revize edilmesinde emekleri geçen yayın kurulumuza, Münteha Zeynep Kot ve Abdullah Başaran’a teşekkür ediyoruz. Son okumanın yapılmasında desteğini esirgemeyen Beyza Özkan’a teşekkürlerimizi sunuyoruz. Kitap bölümlerinden her birinin büyük bir dikkat ve özenle çalışılarak oluşturulan topluluğumuza ilişkin bu ilk yayınınımızın Heidegger’i anlama ve yorumlamanın yanında Türk düşüncesine sağlayacağı, yeni yapılacak araştırmalara kapı aralayacağı inancı ve umudu içindeyiz. Bu amaç ve inançla oluşturulan kitap bölümlerine yönelik kısa bir tanıtım aşağıda sunulmuştur.

Heidegger ile Bir-Arada’nın ilk kısmı olan “Bir-Arada”nın birinci bölümünde yer alan Önay Sözer “Martin Heidegger’de Arada Varoluş ve Ara-Zaman” başlıklı çalışmasında Heidegger’in *Varlık ve Zaman (Sein und Zeit)*, *Felsefeye Katkıları (Olay-olma Üzerine) Beiträge zur Philosophie (vom Ereignis)*, *Odun Yolları (Holzwege)*, *Dile Doğru Yollarda (Unterwegs zur Sprache)* Konferanslar ve Yazılar (*Vorträge und Aufsätze*) eserlerini dikkate alarak Heidegger felsefesinde çeşitli aşamalarda ve beklentilerde filozofun düşüncesine eşlik eden bir kavram olarak “Ara”nın (*Zwischen*) izini sürmektedir. Bu iz sürüşte Sözer, orada-varoluşun (*Dasein*) başka bir adı olarak tanımlanan “ara”nın Heidegger felsefesinde “ontolojik ayrımı” (*ontologische Differenz*) ve “dörtleme”yi (*Geviert*) gündeme getirirken “ara”yı, kaygı (*Sorge*) kavramının anahtarını ele veren bir kavram olarak ele alacağını dile getirmektedir.

Bu anlamda kaygı ile ilişkisinde özlü bir öneme sahip olan “ara” Heidegger felsefesinde tarihsellik ve zamansallık sorunlarını da açığa çıkarmaktadır. Bu nedenle yazar “ara”yı, düşünürün terminolojindeki temel kavramlardan olan “içinde-olma” ya da “arada olma” (*In-Sein*), “varoluş” (*Existenz*), “uzam”, “zaman” (*Zeit*), “geren ve gerilen zaman”, “tarih” (*Geschichte*) “yaşam bağlamı” (*Lebenszusammenhang*), “ölüme-doğru-varlık” (*das Sein zum Tode*), “ile-olma” (*Mitsein*) kavramlarına başvurarak açıklamaktadır.

“Ara”nın ayrıntılı olarak yeniden değerlendirildiği bu çalışmada Sözer, ilgili kavramların kökenlerini araştırırken ve aralarındaki ilişkileri ortaya koyarken düşünürün felsefesindeki Almanca terimlerin Türkçe karşılıklarını da önererek Heidegger felsefesinin “ara”yla Türkçe duyulması ve anlaşılması hususunda Türk felsefe literatürüne önemli katkılar da sunmaktadır.

İkinci bölümde Yusuf Örnek, “Martin Heidegger ve Antisemitizm” adlı çalışmasında, antisemitizmin en genel anlamıyla tarihin en eski alışkanlıklarına veya geleneklerine bağlı ortaya çıkan toplumsal, kültürel, dinsel, siyasal ön yargıların görünümü olarak “Yahudi karşıtlığı” veya “Yahudi düşmanlığı” olduğunu

belirttikten sonra, Heidegger'in Yahudi karşıtlığı içeren ifadelerindeki en önemli sorunun bu ifadelerin düşünürün felsefe sistematığı içinde mi, yoksa kişisel görüşü olarak mı yorumlanması gerektiğini metinlerle ve dönemin koşullarını dikkate alıp tartışmaya açmaktadır. Örnek, bu tartışmayla ilgili olarak yapılan yorumların iki grup bağlamında olduğunu belirtmektedir: Birinci grup, Heidegger'in Yahudi karşıtlığının onun felsefesinden kaynaklandığını ve filozofun aslında bir antisemit olduğunu ileri sürerken; ikinci grup, Heidegger'in bu ifadelerinin tamamen şahsi olduğunu, o yıllarda Almanya'da yaşayan her Alman vatandaşı gibi Heidegger'in de kısmen doğup büyüdüğü çevreden, kısmen de Nasyonal Sosyalist propaganda-dan etkilenmesiyle oluşturulan ön yargılar olduğunu dile getirmektedir.

Yazar, her iki grubun görüşlerini hem tarihsel hem de o günkü koşullar açısından ele almakla birlikte, tamamen bir tarafın haklı olduğunu da ifade etmemektedir. Çünkü yazara göre, her iki grubun da kuvvetli argümanları vardır. Tezleri destekleyen argümanlar Heidegger'in yaşadıklarından ve yazdıklarından kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan "hakikatin ortada bir yerde olduğu"nu belirten yazar, çalışmasında ele aldığı sorunu yaşanan dönemi ve Heidegger'in felsefesini göz önünde bulundurarak araştırmaktadır. Bu bakımdan sorunun açılanmasına ve değerlendirilmesine yön veren ilk kısımda yazar, nasyonel sosyalizmin tarihsel arka planını, Heidegger'in Marburg ve Freiburg yıllarını açıklayıp dönemin tarihsel koşullarına ve Heidegger'le tanış ya da dost olan dönemin tanıklarına da başvurarak ele aldığı sorunu tartışmaya açmakta ve değerlendirmektedir.

Çalışmaya yön veren ikinci kısımda ise Örnek, Heidegger'in felsefesine ve *Kara Defterler*'e odaklanarak Heidegger'in, felsefesinden kaynaklanan bir antisemitizm eğilimi olup olmadığı meselesini ve felsefesinin arka planında antisemit bir temellendirme olup olmadığını ihtiyatla ele alarak ayrıntılı bir metin analizi eşliğinde bir hermeneutik araştırmaya koyulmaktadır. Böylelikle yazar, Heidegger'in ikinci döneminin (*Kehre*'nin) temel kavramları olarak beliren "Varlık Tarihi" (*Seynsgeschichte*) ve "Olagelme" ye (*Ereignis*) odaklanıp Heidegger'e yönelik antisemit ifadelerin haklı olup olmadığını metinler ve örneklerle irdelemektedir.

Heidegger'in bir antisemit olup olmadığı sorununa ilişkin oldukça kapsamlı bir araştırma ve dikkatli bir tavır ile oluşturulan çalışmada açığa çıkabilecek eleştiriler ve sorunlar da ayrı bir başlık kisvesinde Heidegger'in nasyonel sosyalizm sempatizanı olup olmadığı hususunda değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu noktada önemli eleştirmenlerin görüşlerine yer veren yazar, çalışmasının "Sonuç" kısmında Heidegger'in kendisi için söylediği "Büyük düşünen büyük yanılır." ifadesine ve Elisabeth Blochmann'a yazdığı mektup ile Karl Jaspers'e söylediklerine yer vererek bir konunun tarihsel ve döneminin koşullarından koparmadan ele alınması gerektiğini, Heidegger'in felsefe sistematığında antisemitizmin bir rol oynamadığını temellendirmeleriyle göstermektedir.

Üçüncü bölümde Nami Başer'in "Beiträge zur Philosophie" başlıklı araştırması yer almaktadır. Başer bu bölümde Heidegger'in *Beiträge zur Philosophie* başlıklı araştırmasını dikkate alarak felsefeden nesnel ya da bilimsel katkılar beklenilmesi yerine, "Felsefeye Katkılar"la bizatihi "düşünce"nin huzuruna bizi davet etmektedir. Bu minvalde öncelikle 1936-1938 yıllarında yazılan çalışmanın yayına nasıl hazırlandığı, filozofun toplu eserleri genel olarak düşünüldüğünde çalışmanın yerinin ve öneminin ne olduğu, diğer araştırmalarındaki farkı üslup ve içerik açısından ayrıntılarıyla açıklanmaktadır. Bir düşünce metni veya sanat eseri olarak adlandırılan Katkılar'da Heidegger'in Dasein'dan varlığa gitme tutumundan vazgeçildiğini belirten yazar, "Genel Bakış" ve "Seyn" ile başlayan altı bölüme 1939'da yapılan değişikliklerle Seyn'in sona alındığını ve sekiz bölümden (*füg*) oluşan başlıkları ayrıntılarıyla açıklamaktadır. Başer aynı zamanda *Katkılar*'da Almanca kullanılan kavramların Türkçeye nasıl çevrilebileceği hususunda önerilerde de bulunmaktadır. Örneğin Heidegger terminolojisinde merkezî öneme sahip kavramlardan biri olan Ereignis'i "olay" olarak tercüme eden yazar, terimin dört anlam bağına Fransızca ve İngilizceyi de dikkate alarak ele almaktadır. Altı füğün Latince'den gelen ancak Almancaya geçen anlamlarıyla da bir tür "birleştirme, bir araya getirme, ekleme" anlamları olduğu düşünüldüğünde yazar "Der Anklang, das Zuspiel, der Sprung, die Gründung, die Zukünftigen, Der Letzte Gott" olmak üzere altı füğü düşünce tarihindeki yerleri ve etimolojik felsefi kökenleriyle ilgili araştırmasıyla katkılarını *Katkılar*'a sunmuştur.

Dördüncü ve beşinci bölümlerde Saygın Güneş'in "Heidegger'de Klasik *Tekhne* ve Modern Teknik" ile "Heidegger'de Dörtlü Yol Açışın Somutlaşması Olarak Şey" başlıklı çalışmaları, birbirini tamamlayan iki ayrı özgün çalışma olarak yer almaktadır. Yazar, araştırmasında tematik bir inceleme sunmak yerine, Heidegger'in "Tekniğe Yönelik Soru"nun (*Die Frage nach der Technik*) ve *Toplu Eserler*'in (*Gesamtausgabe*) 79. cildinde yer alan Bremen ve Freiburg konferanslarındaki (*Bremer und Freiburger*) "Şey" (*Das Ding*) metinleri dikkate alınarak ayrıntılı bir şekilde incelemektedir. Bu amaçla çalışmada, özellikle, Almanca ve Eski Yunanca terimlerin çok anlamlı ve çok katmanlı yapıları serimlenmektedir.

Güneş, ilk çalışmasında, klasik dört neden öğretisinin özünde hüküm süren "dörtlü yol-açış" sürecine odaklanmaktadır. Klasik *tekhne* ve modern teknik arasındaki temel ayrımlar gösterildikten sonra, "Geschick", "Bestand", "Gestell" gibi kavramlar kendi aralarındaki ilişkiler gözetilerek açıklanmaktadır. Yazarın ikinci çalışmasında ise Heidegger'in anlaşılması en zor kavramlarından biri olan "Ereignis", "Şey" kavramı üzerinden irdelenmektedir. Bu açıdan eldeki çalışma, aynı zamanda, Heidegger'in ikinci dönemine giriş niteliğindedir.

Altıncı bölümde Zeynep Müntehe Kot, Heidegger'in 1935-1936 Freiburg ve Frankfurt'taki seminerlerinin içeriklerinden oluşan ve 1950'de yayımlanan *Sanat Ese-*

rinin Kökeni (Der Ursprung des Kunstwerkes) adlı çalışmasına odaklanarak “Sanatın Hakikat’ en Nedir”liğini, Sanat nedir?, Heidegger Ağacı, Heidegger’in Fenomenolojisi, Öznenin Yitimi, Sözün Esere Verilişi, Eserlerin Konuşması ve Hakikatin Kurulumu başlıklarıyla araştırmaktadır. Sanattan yola çıkarak ontolojiyi, yani sanatı sanat yapan şeyin ya da eseri eser kılanın ne olduğu sorusu üzerine düşünmeye davet eden bu çalışma, ‘sanatın hakkındalığı’na ilişkin geleneksel estetik yorumları kapsayan Batı estetik tarihinden farklı olarak, Heideggerci destruksiyonla yola koyulur. Bu anlamda “şey” ile madde arasında kendine yer arayan “eser”in hakikat’ en ne olduğu Van Gogh’un “Ayakkabılar” tablosu, C.F. Meyer’in “Roman Çetesi” ve “Yunan Tapınağı”na odaklanmak suretiyle “eser”deki şey’in hakikat’ en ne olduğu, varlığın olaylaşımı (*Ein Ereignis des Seyns*) ve hakikatin kendisini nasıl açık ettiği (*das Geschehnis der Wahrheit*) araştırılmaktadır. Yazarın dikkat çektiği, sanat eserinin doğasının ne olduğuna ilişkin sorunun yanıtının dışarıdan değil; bizatihi eserin konuşmasına bağlı oluşudur. Bu anlamda asli olan, sanatçının dünyanın dışı vurması veya düşünülen/dışarıda bulunan fenomenin temsili olmayıp şeyin doğasının açığa çıkartılmasıdır. Bu bakımdan geleneksel estetik yorumlarda minvallenen şeyin duyular demeti, cevher veya biçimlenmiş madde nezdinde öne sürülen anlayışların şeyin kendi doğasının üstünü örttüğünü belirten yazar geleneksel metafiziğe bağlı olarak beliren Batı estetiğinden kopuşun, Antikitenin *veritas* (doğrulanabilirlik) kavramına karşıtlık oluşturacak şekilde konumlanan *aletheia* (örtüsüz olarak hakikat) ve *physis* kavramları eşliğinde yeniden değerlendirerek sanat eserinin kökenini, sanatçıyı, eseri ve sanatın varlığının anlamını açığa çıkan meselelerle soruşturmaktadır. Sanat eserinin kökeni ne olduğuna ilişkin meseleye ışık tutacak olan bu kavramlarla yazar, bizi hakikatin sanattan, sanatın da hakikatten hareketle anlaşılacağı bir döngüye katmaktadır. Eser ve sanat arasındaki ilişki, birinin diğerini tüketmeyeceği şekilde karşılıklı “paylaşma”larla veya süregelen ilişkiyle kendine ait olanı kendinden hareketle ortaya koyabilecektir. Bu nedenle varlığın anlamına odaklanan “düşünme” ufkunda fenomenolojiyle yola koyulan yazar, büyük bir itina ve çağdaş, klasik sanattan verdiği ayrıntılı örnekleriyle Heideggerci “düşünme”ye karşı eleştirel bir tutum sergilemiştir.

Yedinci bölümde Hüseyin Aydoğdu “Heidegger’de Varlığın Fenomenolojiyle Temellendirilmesi: Fenomenolojik Ontoloji” başlıklı çalışmada araştırmasını “Ontolojik Kriz”, Heidegger’de “Ontolojik Kriz”in Fenomenoloji ile Aşılması” ve “Heidegger’de Fenomenolojik Ontoloji” olmak üzere üç başlık altında ayrıntılı bir analizle ele almaktadır.

“Ontolojik Kriz” başlığında fenomenolojinin kurucusu olarak varsayılan Edmund Husserl’i ve Heidegger’i birbirine bağlayan iki şeyin fenomenoloji ve kriz olduğuna dikkat çeken yazar, fenomenolojinin Husserl’de bilincin varlığına dayalı bir araştırmaya bağlı olduğunu ifade eder. Heidegger’de Husserl’i aşan bir tavırla

varolanın varlığına yönelik girilecek bir araştırmanın varlığında açığa çıktığını; “kriz” bağlamında ise Husserl’de bilimlerin krizinden söz edilebilirken Heidegger’de ontolojik krizin varlığından söz edilebileceğini belirtmektedir. Ontolojik kriz, Heidegger’in ifadesiyle “Varolanı hep Varolan olarak tasarımldığı için Varlığın kendisi üzerinde” düşünmemekten kaynaklanır. Bu noktada fenomenoloji, varlık sorunsalının yeniden gündeme gelmesini ancak bunu yaparken Varlığın yapısını göstermeye, anlamını açık kılmaya çalışan bir felsefe olarak varoluşun tarihsel yorumunu hesaba katmaktadır. “Varlık nedir?” sorusu üzerine yapılan bu yeni düşünme tarzı varlıkla hesaplaşmaya dayalı olup töz metafiziklerinin ve Kartezyen düşüncenin ötesinde bir düşünme biçiminin geliştirilmesiyle açığa çıkmaktadır.

İkinci bölümde ise Aydoğdu, geleneksel ontolojinin ve özellikle Kartezyen ontolojinin neden olduğu metafizik krizin üstesinden nasıl gelinebileceğine ilişkin olarak ontolojik fenomenolojinin Grekçe kökenlerinin izini sürerek onların Heidegger ontolojisinde ne anlama geldiklerini ele almaktadır. Bu anlamda fenomenoloji, *apophainesthai ta phainomena*, yani “kendini gösterenin (kendini kendisi gibi gösterenin) bizatihi kendinden hareketle görünür kılınması”dır. Bu anlamda fenomenoloji, nesnelerin farklı veriliş türlerinin felsefi bir analizi olup nesneleri gerçekte oldukları şekliyle kavramayı amaç edinmektedir.

Son bölümde ise yazar, Heidegger’de Varlık’a giriş mahiyetinde olan fenomenolojinin ontolojik yapısını araştırmaktadır. Bu nedenle Heidegger’de ontoloji, fenomenolojik ontolojidir. Fenomenolojik ontoloji, varolanın varlığının anlamını, değişkenlerini ve kökenini göstermeyi amaçlayan ve ontolojiyi imkânlı kılan fenomenoloji olarak “varolanların varlığının bilimidir.” Husserl’den farklı olarak öznelci transandantalizmi, fenomenolojik indirgemeyi paranteze almayı olduğu gibi kabul etmeyerek düşünmenin soyut, kategorik bir akıl yürütme olmadığını belirten Heidegger; şiirin bir formu olarak düşündüğü “düşünme”yi, dünya-içinde-varolma’da konuşlanan varlığın unutulmuşluğundan kurtaran varlığı konu eden ve onunla iş gören olarak ele almaktadır.

Sekizinci bölümde Nurhayat Çalışkan Akçetin, “Tekniğin Gölgesindeki Varoluşumuz: M. Heidegger” başlıklı çalışmasıyla Heidegger’in Batı düşünce geleneğinin varlık ve insan bağlamındaki eleştirisini dikkate alarak modern Batı düşüncenin tekniğinin gölgesindeki insan varoluşunu analiz etmektedir. Çalışkan Akçetin, Heidegger’den hareketle araştırmasında yer verdiği “Giriş” bölümünde varlık tarihi ile hesaplaşarak tekniği nihilizmden kurtarmak üzere varlık ve insan varoluşu ile onların teknik arasındaki ilişkinin yeniden düşünülmesini ve insan varoluşunun tekniğin özüne açılmasıyla modern tekniğin gölgesinden insan varoluşunun kurtarılabilirliğini açıklayarak sonraki bölümler için okuyucuyu hazırlamaktadır. Bu bağlamda yazar Heidegger terminolojisinde önemli yer tutan insanın özü ve varoluşu, düşünme(k) ve özgürlük, gizini açma (*Entbergen*) ve çerçeveleme (*Ge-stell*),

teknik ve varlık, *tekhne-poiesis*, metafizik ve modern teknik sorunsalını ele almaktadır.

“İnsanın Özü ve Varoluşu” bölümünde yazar geleneksel öz kavrayışı ve Heidegger’in öz kavrayışı (*Wesen*), insanın varlığı unutulması ve varolanın varlık tarafından bırakılmışlığı arasındaki ayrıma dikkat çekerek Varlık’ın modern teknik dönemde hakikatinin gizlenmesine bağlı olarak insan varoluşunun da gizlenmesi meselesini irdelemiştir. Bu gizlenmişlik, insanın özünün Varlıkla olan ilişkisinin yeniden düşünülmesini gündeme getirmiştir. Bundan hareketle “dünyada-varolma”nın varoluşsal (ekzistansiyal) bir belirlenimi olarak Dasein varolandaki varlık anlamını “arada olan, oradaki varlık, dünyada olmak, insani varoluş, varlığa açıklık” anlamlarıyla geleneksel özne felsefelerine karşıtlık oluşturacak bir bağlamda kullanılmıştır. Kendi özünü, varoluşunu ve hakikatini yeniden düzenleme olanağına sahip Dasein “dünyada-olmak”lığıyla Dünya ve başka Daseinlerle olan ilişkisinde anlaşılabilirlik katan insan varoluşunun kendi hakikatini ortaya koyma tarzını oluşturmaktadır. Dünyayla gerçekleşecek ilişkisinde Dasein’in ontik-ontolojik yorumu düşünme ve varlık kavramları göz önünde bulundurularak analiz edilmektedir.

Yine yazar, “Düşünmek ve Özgürlük” bölümünde varlığın hakikatinin ne olduğunun ancak varlığın kendisi üzerine düşünmekle imkânlı olduğunu vurgulayarak düşünmenin kökenini sorgulamaktadır. Amaç *tekhne*’nin özünün insan varoluşuyla olan ilişkisini yakalayabilmek ve bunu gerçekleştirmek için Varlık’ın kendini açıklamasında düşünmenin ve özgürlüğün ne türden anlamı olduğunu ele almaktadır. Bu nedenle yazar, özgürlüğün düşünmenin dil aracılığıyla Varlık’la bir bağ kurma olanağının olduğunu açıklayarak insanın varlığın seslenişine karşılık vermesinin ve varlığa yönelik aitlik içinde olmanın asli olanağı olduğuna işaret etmektedir. Bu olanakla varlığın seslenişine yönelik çağrılara teslim olan Dasein’in özgürlüğü açığa çıkmaktadır.

Dasein’in özgürlüğü ontolojik bir temelde kendi varlığına yönelik dönüştür. Bu dönüş ise ancak felsefenin nedenselci ve evrenselci düşünce geleneğinin hesaplayıcı düşünme tarzından başka kendini olagelme içinde görünüşe çıkaran “düşünen düşünce” eşliğinde olabilir. Yazara göre modern tekniğin özü olarak çerçeveleme (*Ge-stell*) tehlikesinden kurtaracak olan bu düşüncedir. Bu nedenle çerçevelemenin tahakkümü altından varlığın sahih düşünmeyle gizinden çıkması, unutulmuş varlığın anlamının yeniden mercek altına alınmasını gerektirmektedir. Böylece çalışma ayrıntılı olarak varlığın *aletheia*’sının ilişkisinde olduğu Heidegger terminolojisindeki kavramların analizini de gerçekleştirmektedir.

Dokuzuncu bölümde Belgin Kurzweg’in “*Poiesis* olarak Dasein: Heidegger Felsefesi’nde *Poiesis* Kavramının Yeniden Yorumlanması” adlı çalışması, Heidegger’in düşünme yolunu, *poiesis* kavramının yorumlanışındaki dönüşüm üzerinden

anlama gayesindedir. Bu nedenle yazar ilkin, 1930'larda *poiesis* kavramının yeniden yorumlamasını Heidegger'in Presokratiklere dönmesiyle ele alınması gerektiğini ileri sürmektedir. Çünkü Heidegger, Marburg döneminde Yunan ontolojisini bir bütün olarak ele almaktayken Dasein'in analitiğiyle ontoloji için daha asli ve radikal bir zemin bulunmasının mümkün olduğunu düşünmektedir. Fakat Kurtzweg, Heidegger'in 1930'larda Presokratikler ve Platon-Aristoteles arasındaki süreksizliği fark ettiğini ileri sürerek düşüncesini değiştirdiğini belirtmektedir. Çünkü yazara göre, erken dönem Heidegger'in *physis* yorumunun Presokratik anlayıştan farklı olması ve bu dönemde *physis*'i üretim ufku içerisinde düşünmüş olması nedeniyle geç döneminde *physis*'in Presokratik anlamına yoğunlaşması, onu *poiesis* kavramı üzerine yeniden düşünmeye sevk etmiştir. Bu bağlamda *poiesis*'in asli anlamını ilksel kaynağı *physis*'in hükümranlılığına bir tür karşılık verme olarak gizini açma, açığa çıkarma, bu bakımdan da *aletheia*'nın bir kipi olarak düşünmesiyle düşünmeye yeni bir ufuk getirmiştir. Böylelikle Heidegger'in düşünme yolu daha da radikalleşerek, derinleşerek ve genişleyerek transandantal çerçeveden kurtulup varlık sorusunun soruşturulduğu daha derin bir ufuk açmıştır.

Bu bağlamda yazar, "Fundamental Ontolojide *Poiesis* Kavramının Yeniden Yorumlanması" başlıklı birinci bölümde Heidegger'in Husserl'in fenomenolojisinden yola çıkarak varlığın anlamı sorusunu nasıl formüle ettiğini açıklamakta, sonrada Aristoteles'in *psykhe*'nin üç açımlayıcı modusu olarak belirlediği *theoria*, *poiesis* ve *praxis*'i fundamental ontolojisine nasıl mal ettiği, bu kavramların yapısını ve birbiriyle ilişkilerini ontolojikleştirerek nasıl dönüştürdüğü göstermektedir. Heidegger, 1930'larda ise çalışmalarını Presokratikler üzerine yoğunlaştırmasıyla erken Yunan düşüncesinde varlığın *physis* olduğunu fark ederek bir değişim geçirmiştir. Bu nedenle yazar, "*Physis* Kavramının Yeniden Yorumlanması" başlıklı ikinci bölümde Marburg döneminde Heidegger'in *physis* kavramını alımlayışını ve *Varlık ve Zaman*'daki açmazlara değinilip sonrasında Heidegger'in asli Yunan düşüncesinin yankılarını içerdiğini düşündüğü Aristoteles'in *Fizik B 1* kitabına başvurarak *physis*'i *dynamis*'ten yola çıkarak yeniden yorumlayan *physis* anlayışını ele almaktadır. Yazar, "Varlığın Açıklanışının Asli Yeri Olarak *Poiesis*" başlıklı üçüncü bölümünde ise, Heidegger'in Herakleitos ve Parmenides'in düşünmesinin bir olduğunu öne sürerek varlığın *physis*, *aletheia*, *polemos*, *logos*, *phainesthai* olduğu şeklinde kurduğu ilişkiyi göstermektedir. Böylelikle yazar *physis* ve *tekhne*'nin karşılıklı ilişkisinden yola çıkılarak ve hakikatin kendisini varolanda tesis ederek hakikat olarak olagelmesinden hareketle ontolojinin sanat eseri bakımından yeniden düşünülmesini açıklamaya çalışmaktadır.

"Birlikte" olarak yedi bölümden oluşan ikinci kısmın ilk bölümünde ise Önay Sözer "Husserl'den Heidegger'e"sinde *Varlık ve Zaman*'da dillenen "Ontolojinin yalnız fenomenoloji olarak olanaklıdır" düşüncesinden hareketle, filozofun